

MEMO

AAN AB Veiligheidsregio Twente
VAN Marcel Reefhuis
DATUM 14 juni 2016
ONDERWERP Ontwikkelingen vervoer gevaarlijke stoffen spoor

Ontwikkelingen vervoer gevaarlijke stoffen spoor

Aanleiding

Op 26 mei jl. heeft staatssecretaris Dijkema de Tweede Kamer geïnformeerd over de ontwikkelingen op het gebied van transport van gevaarlijke stoffen. In haar brief aan de Kamer gaat zij onder meer in op het vervoer van gevaarlijke stoffen op de omleidingsroutes als gevolg van werkzaamheden voor capaciteitsuitbreiding van de Betuweroute in Duitsland (aanleg derde spoor). Daarnaast gaat zij in op de registratie van wagons op emplacementen en een tweetal onderzoeken naar aanleiding van incidenten (Kijfhoek en Tilburg).

Uit de brief van de staatssecretaris en de meegestuurde bijlagen blijkt dat sprake is geweest van forse vervoersstromen gevaarlijke stoffen die over de omleidingsroutes via Venlo en Bad Bentheim van en naar Duitsland zijn gegaan. In deze memo wordt u daar nader over geïnformeerd.

Basisnet

Vanwege het spanningsveld tussen enerzijds economie/transport en anderzijds leefomgeving/veiligheid heeft het ministerie gewerkt aan wetgeving om duidelijkheid te scheppen in de risico's op het spoor. Daarvoor is een zogenaamd basisnet spoor ontwikkeld. Vanwege (destijds) hogere risico's dan verantwoord geacht in veel kernen, ook in kernen aan de spoorlijn tussen Deventer en Hengelo/Oldenzaal, is in dat basisnet een risicoplafond ingesteld voor elke spoorlijn in Nederland. Een risicoplafond is gebaseerd op aantallen wagons van verschillende categorieën gevaarlijke stoffen (brandbare vloeistoffen en gassen, toxische vloeistoffen en gassen). Het risicoplafond voor de spoorlijn Deventer – Almelo – Hengelo is op basis van het rangeerterrein in Deventer zeer beperkt ingesteld; de dominante stofcategorie voor de risico's is brandbare gassen en voor deze categorie wordt rekening gehouden met 210 wagons op jaarbasis. Brandbare gassen zijn dominant in de berekeningen vanwege het type scenario dat kan optreden (explosie met vuurball met gevolgen voor de omgeving).

Na navraag vorig jaar vanuit Oost-Nederland is uit realisatiecijfers gebleken dat het vervoer in 2014 zich heeft gehouden aan het basisnet met circa 165 wagons brandbare gassen. Uit de recente cijfers blijkt echter dat er in 2015 sprake is geweest van maar liefst 3006 wagons brandbare gassen. Hoewel het nog steeds om een kleine kans gaat dat er een ongeval gebeurt met grote gevolgen, is het wel duidelijk dat bij dergelijke hoeveelheden er sprake is van een overschrijding van de risicoplafonds uit basisnet.

De staatssecretaris geeft aan dat ze onderzoek laat doen naar de oorzaken van de toename. In juli informeert zij de Tweede Kamer over de eerste analyse van resultaten. Overigens blijkt uit de gegevens dat ook tijdens kwartalen waarin geen sprake was van omleidingen er al meer is vervoerd dan wat basisnet toestaat. De vraag is daarmee of de overschrijding incidenteel of structureler van aard is.

Reactie Oost-Nederland

De gemeenten, provincies, regio's en veiligheidsregio's in Oost-Nederland trekken al jarenlang op om op te komen voor de leefomgeving rond het spoor en de bescherming van de capaciteit voor het personenvervoer. Ten aanzien van de omleidingsroutes heeft de staatssecretaris in het verleden toegezegd tijdens de omleidingsroutes de risicoplafonds van basisnet als uitgangspunt te beschouwen. Bovendien heeft zij toegezegd de beperkte capaciteit tijdens de werkzaamheden op de Betuweroute zoveel mogelijk in te zetten voor vervoer van gevaarlijke stoffen.

Oost-Nederland heeft naar aanleiding van de kamerbrief gereageerd met een gezamenlijke brief. Daarin worden de zorgen geuit over de forse toename van met name vervoer van brandbare gassen en de daaruit volgende overschrijding van de plafonds uit basisnet. Ook wordt de zorg geuit dat het vervoer in 2016 zich heeft voortgezet.

De staatssecretaris wordt opgeroepen zo spoedig mogelijk de aantallen terug te brengen tot basisnetniveau en tevens te werken aan een beter sturingsmechanisme, een mechanisme waarbij het risico van het gevaarlijke stoffenvervoer een rol speelt in de capaciteitsverdeling op het spoor. Ten slotte wordt de staatssecretaris verzocht de betrokken overheden in het vervolg per kwartaal te informeren over gerealiseerd transport.

Reactie Veiligheidsregio Twente

Veiligheidsregio Twente is al jarenlang alert op het vervoer van gevaarlijke stoffen door de regio, wat onder meer heeft geresulteerd in een onderzoek naar de veiligheid van het spoor in Twente in 2013. Vanwege het beperkte risicoplafond op de lijn Deventer-Almelo-Hengelo in combinatie met een grensovergang die aantrekkelijk is voor vervoer richting Noord-Duitsland, Scandinavië en Polen, heeft Veiligheidsregio Twente meerdere malen navraag gedaan naar het gerealiseerde transport van gevaarlijke stoffen. In 2015 is op initiatief van Gemeente Deventer navraag gedaan naar de realisatiecijfers over 2014. Omdat de realisatiecijfers over 2015 lang op zich lieten wachten, is medio mei 2016, net voor het verschijnen van de kamerbrief, een brief aan de staatssecretaris gericht met het verzoek om inzicht te geven in het gerealiseerde transport van gevaarlijke stoffen per kwartaal. De brief is mede namens de andere betrokken veiligheidsregio's in Oost-Nederland gestuurd. Op deze brief is nog geen reactie gekomen, hoewel inmiddels via de kamerbrief wel de realisatiecijfers over 2015 bekend zijn.

Daarnaast heeft Veiligheidsregio Twente, in reactie op de verschenen kamerbrief, de brief van Oost-Nederland ondersteund. Zowel de brief van Veiligheidsregio Twente als de brief vanuit Oost-Nederland zijn ter kennisgeving meegestuurd.

Veiligheidsregio Twente is voornemens een aanvullende reactie te sturen, omdat de staatssecretaris in haar brief aan de kamer niet is ingegaan op haar toezegging het vervoer over de beperkte capaciteit van de Betuweroute maximaal in te zetten voor vervoer van gevaarlijke stoffen.

Optreden bij incidenten op het spoor

De kans is weliswaar groter geworden (hoewel nog steeds klein), de gevolgen die op kunnen treden veranderen niet. Ook bij lage aantallen kan er iets mis gaan. De hulpdiensten bereiden zich daarom altijd voor op mogelijke incidenten op het spoor. De hulpdiensten in Twente houden in verband met gevaarlijke stoffen transport rekening met de mogelijkheid van een brand (plasbrand), een explosie of het vrijkomen van toxische/giftige stoffen. Ook kan sprake zijn van een combinatie van deze scenario's. Veiligheidsregio Twente heeft een Coördinatieplan Spoorwegen waarin deze scenario's zijn opgenomen.

Daarnaast zijn we ons bewust van de risico's van het spoor en proberen op verschillende manieren dit risico te reduceren. Zo hebben we in de afgelopen jaren met Gemeente Borne gewerkt aan een pilot voor risicocommunicatie omtrent spoorrisico's. In die pilot hebben we gekeken hoe we de mogelijke scenario's kunnen vertalen naar bruikbare handelingsperspectieven voor omwonenden langs het spoor in het geval van incidenten. De pilot is effectief gebleken en we vertalen de resultaten nu naar Twentse schaal en maken het ook bruikbaar voor specifieke doelgroepen.

DOORGAAND VERVOER GEVAARLIJKE STOFFEN IN WAGONEQUIVALENTEN PER JAAR							
	Categorieën -->	A	B2	B3	C3	D3	D4
		Brandbaar gas (LPG)	Toxisch gas (Ammoniak)	Zeer toxisch gas (Chloor)	Zeer brandbare vloeistof (Benzine)	Toxische vloeistof (Acrylnitril)	Zeer toxische vloeistof (Fluorwaterstof)
2011	Deventer - Almelo	4600	0	50	0	0	0
	Almelo - Hengelo	4600	0	50	0	0	0
	Hengelo - Oldenzaal	4750	0	50	50	0	0
	Hengelo - Delden	210	0	0	50	0	0
	Zutphen – Delden	0	0	0	0	0	0
2012	Deventer - Almelo	2510	0	0	30	0	0
	Almelo - Hengelo	2510	0	0	30	0	0
	Hengelo - Oldenzaal	2660	0	0	80	0	10
	Hengelo - Delden	150	0	0	40	0	10
	Zutphen – Delden	0	0	0	0	0	0
2013	Deventer - Almelo	2050	1	16	125	0	0
	Almelo - Hengelo	2050	1	16	125	0	0
	Hengelo - Oldenzaal	2200	1	16	176	0	8
	Hengelo - Delden	150	0	0	51	0	8
	Zutphen – Delden	0	0	0	0	0	0
2014	Deventer - Almelo	164	2	0	99	0	1
	Almelo - Hengelo	164	2	0	99	0	1
	Hengelo - Oldenzaal	263	2	0	161	0	9
	Hengelo - Delden	0	0	0	20	0	0
	Zutphen – Delden	99	0	0	62	0	9
2015	Deventer - Almelo	3006	92	0	986	88	2
	Almelo - Hengelo	3006	92	0	986	88	2
	Hengelo - Oldenzaal	3114	92	0	1046	86	7
	Hengelo - Delden	0	0	0	0	0	0
	Zutphen – Delden	110	0	0	44	0	5
Basisnet	Deventer – Almelo	210	200	0	1000	50	50
	Almelo – Hengelo	210	200	0	1000	50	50
	Hengelo - Oldenzaal	1900	200	0	1900	50	50
	Hengelo – Delden	1910	200	0	1100	50	50
	Zutphen – Delden	1700	200	0	1050	50	50